

ITE – KALEVALAINEN MIELENMAISEMA

GALLEN-KALLELAN
MUSEO

/ Timo Peltosen kivikauden metsästäjää esittävä installaatio tarjoaa heijastuksen muinaisten kalliomaalausten maailmasta. Vene on vahva symboli, ikivanha keino kuvata kuoleiden matkaa tuonpuoleiseen. Peltosen teoksessa äitivinaan vene, rakas perintö, tarjoaa suojan menneisyyden metsästäjälle, joka metsänväen ja luonnon muovaamien maahisten ympäröimänä kohottaa keihäänsä. Peltosen oli vaikea pukea sanoiksi valintojaan ja teokseen lataamiaan merkityksiä. ”Se on semmosta Kalevalaa vähäsen”, hän totesi.

ITE – kalevalainen mielenmaisema
Gallen-Kallelan Museo, Gallen-Kallelan tie 27, 02600 Espoo
10.9.2010 – tammikuu 2011, ti–la 11–16, su 11–17
www.gallen-kallela.fi

Näyttelyn kuraattori: **Tuula Karjalainen**
Työryhmä: **Minna Haveri, Seppo Haatainen, Liisa Heikkilä-Palo, Raija Kallioinen, Tuula Karjalainen, Lauri Oino, Ulla Piela, Erkki Pirtola, Minna Turtiainen, Elina Vuorimies, Tuija Wahlroos**
Ulkoasu: **Marko Mäkinen**
Toimitustyö: **Minna Haveri, Ulla Piela**
Kannen kuva: **Yksityiskohta Markku Susimäen teoksesta. Kuva Jukka Paavola / Gallen-Kallelan Museo.**
Kuvat: **Minna Haveri, Kari Mankonen (s. 7 oik.) ja Reijo Lindfors (s. 8 oik.)**
Tuotanto: **Gallen-Kallelan Museo, Kalevalaseura, Maaseudun Sivistysliitto**

• TUULA KARJALAINEN, FT, NÄYTTELYN KURAATTORI •

NIIN MONTA KALEVALAA KUIN TAITEILIJAAKIN

Kalevalan runot on laulettu syvälle Suomen kansan mieleen. Niiden tarinat elävät omaa elämäänsä, muuntuvat ja ovat usein, vaikka eivät aina tietoisesti, ajattelumme lähtökohtina. Tässä näytellyssä kalevalainen maailma näyttäytyy sellaisena kuin ITE-taiteilijat sen kokevat. Kyse ei ole kansalliseepoksemme kuvittamisesta tai vain tuttujen tarinoiden kertomisesta. Näyttelyyn valitsemani teokset synnyttävät yhdessä eräänlaisen kollektiivisen mielenmaiseman, vaikka kullakin taiteilijalla on tietysti aivan omanlainen näkemyksensä *Kalevalasta*, joka voi poiketa suurestikin muista.

Persoonallisista piirteistään huolimatta näyttelyn taiteilijoita yhdistävät tietyt tekijät. Usein kalevalainen maailma on nähty eräänlaisena suomalaisen alkuperäiskansan tyysijana, paikkana, jossa elimme lähellä luontoa ja luonnosta ja jolloin suuret tunteet eivät peittyneet epäolennaiseen touhuamiseen. Maailma oli eräänlainen onnela, mutta ei paratiisi kuitenkaan. Kaukana siitä, sillä vaikeaa oli tässä onnelassa eläminen. Joskus ITE-taiteilijoiden *Kalevala* näyttäytyy eräänlaisena maamme esihistoriallisena aikakautena, kuten esimerkiksi Timo Peltosen suuressa teoskokonaisuudessa. Se on kuin muistuma jostain kivi- tai rautakauden näkymästä, sellaisena kuin me sen tiedämme ja kuvittelemme.

Elias Lönnrotin *Kalevalan* rinnalla ITE-taiteilijoiden näkemyksiin on vaikuttanut selvästi myös *Raamattu* tarinoineen. Usein onkin vaikea sanoa, kuvaako jokin teos Eevaa vai Ainoa, Väinämöistä vai Jumalaa, Louhea vai Paholaista. Suurten kertomusten henkilöt ovat kuin sulautuneet toisiinsa. Markku Susimäen uskomattoman kauniit ja energiset maailmat ovat persoonallisia, mutta on mahdotonta sanoa, onko niissä kyse myyttisestä vai historiallisesta maailmasta. Myös nykyisin vahvasti esillä

olevat New Age -uskonnot, niiden uskomukset ja ihmekertomukset sekä muun muassa viehtymys magiaan ja samanismiin ovat jättäneet jälkensä monen ITE-taiteilijan kalevalaiseen mielenmaisemaan. Johannes Setälän hienot maalaukset kuvaavat koskettavasti tätä kalevalaisen maailman mystiikkaa. Tekijä itsekkin on rumpuineen ja hirven tai jonkin muun eläimen leukaluista tehtyine kanteleineen kuin elävä samaani suoraan esi-isiemme mailta.

Monissa teoksissa voi nähdä suoraan suurten Kalevalakuvittajiemme vaikutuksen, sillä joskus teokset ovat miltei kopioita. Merkittävin vaikuttaja on ollut Akseli Gallen-Kallela, jonka Ainot, Lemminkäisen äidit ja Väinämöiset ovat saaneet lukuisia kuvallisia kommentteja ja eräänlaisia jälkeläisiä, kuten muun muassa Asser Pajarisen maalauksissa. Ullakaisa Kaarlela on harvoja naisia, jotka tekevät ITE-taidetta. Hänen kankaalle värikkäin langoin neulomansa teokset kertovat hyvin omaperäisesti eepoksemme merkittävimpiä tarinoita.

Karhu on suosituin suomalaisen ITE-taiteilijan aihe. Veistettyjä karhuja nähdään maaseudulla miltei joka talon pihassa. Se on ITE-taiteessa ilmiselvästi voimaeläin, suojeleva, pyhä ja pelättävä. Karhut avaavat tämänkin näyttelyn Lemminkäisen hirven kera. Alpo Koivumäen karhut, joutsenet ja hirvet ovat kuin suoraan kalevalamittaisista runoista, vaikkakin ne ovat yhtä hänen muiden luomiensa maailmojen kanssa. Jussi Tukiaisen puiset ja luiset laivat ovat kauniita ja vievät katsojan ajatukset kauas – ehkäpä sinne, missä nämä tarinat ovat syntyneet.

Kalevala elää tulkinnoistaan. Lönnrotin koostama runoepos on saanut rinnalleen lukuisia muita näkemyksiä ja tapoja kertoa koetusta todellisuudesta. On hienoa, että Kalevala-maailmojen luoja ovat päässeet vieraiksi Gallen-Kallelan Museoon, missä kalevalainen henki on aina ollut näkyvissä ja elävä.

KANSANLUOVUUDEN POLUIILLA

Taide kumpuaa aina kulttuurista. Jos taidemaalaisu ei pohjaudu taidemaailman taiteen ja teorian tuntemukseen, se kumpuaa joistakin muista kulttuurisista vaikutteista ja kuvastoista. Taidemaailman ulkopuolella työskentelevät ITE-taiteilijat luovat taidettaan ammentaen aiheensa, tyyliinsä ja ilmaisutapansa suomalaisen kulttuurin kansanomaisista varannoista. He yhdistelevät vapaasti elementtejä eri traditioista ja myös populaarikulttuurin kuvastosta. Koska ITE-taide ei pohjaudu korkeataiteen käytäntöjen hallintaan, vaan kansanomaiseen estetiikkaan, nämä itseoppineet taiteilijat saattavat käyttää sellaisia ilmaisukeinoja, aihevalintoja ja yhdistelmiä, joita ammattilaistaide karttaa tai lähestyy vain ironisesti. Näin ITE-taiteen teokset toisaalta yllättävät katsojansa erikoisilla yhdistelmillään, mutta toisaalta koskettavat tuttuudellaan.

Vaikka ITE-taiteen yksilöllisyys syntyy ainutkertaisissa elämäkerrallisissa prosesseissa, sen taustalla vaikuttava kansanomainen kulttuuri ohjaa tapoja hahmottaa ja ymmärtää ympäröivää maailmaa. ITE-taide heijastaa suomalaisen kulttuurin keskeisiä arvoja ja kansan perusmentaliteettia. Vielä muutamia vuosikymmeniä sitten oli tavallista, että maaseudulla monet työ- ja tarvekaluista valmistettiin käsityönä ja koneiden korjauksessa ja rakennusten kunnostuksessa ihmiset turvautuivat omaan ongelmanratkaisukykyynsä. Kätevyys ja omaan arjenpiiriin liittyvä luovuus ovat myös ITE-taiteen ominaispiirteitä. ITE-taiteen aiheet kumpuavat tekijöidensä omasta kokemusmaailmasta, ja teosten materiaaliksi kelpaa se, mitä lähiympäristöllä on tarjota. Monien ITE-taiteilijoiden tavoitteena on tehdä aikaa ja vaivaa säästämättä jostain halvasta tai arvottomasta hienoa ja arvokasta.

ITE-ilmaisun keskeisenä pyrkimyksenä on esittävyys ja taidokas toteutus, usein myös kauneus. Vaikeat tek-

niikat, haastavat materiaalit ja epäsuotuisat olosuhteet vaativat kuitenkin pelkistämistä ja tekevät tyylistä usein ”raa’an” omaleimaista. Suomalaisessa kansantaiteessa hyödyllisyys ja kauneus ovat aina kulkeneet käsi kädessä. Nykyiset ITE-taiteilijamme eivät kuitenkaan tee hyödyllisiä esineitä vaan taideteoksia, sillä nykykansantaiteessa näyttöarvo on korvannut käyttöarvon. ITE-taiteilijoilla on tekevien käsien lisäksi keksivä mieli.

ITSEOPPINEISUUS

Joidenkin näkemysten mukaan on ristiriitaista kutsua kansantaidetta itseopituksi, sillä se on aina vähintään malliopittua. Suomalaisessa ITE-taiteessa perustekniikka on useimmiten opittu ammatissa tai kansanomaisen mallioppimisen kautta, mutta sen jälkeen tekijä on kehitellyt ja soveltanut tekniikkaa omia taiteellisia ilmaisutarpeitaan palvelemaan. Itse asiassa kaikki taiteilijat ovat jossakin määrin itseoppineita, sillä taiteen tekeminen ei ole suoritus, jonka voisi sellaisenaan opetella tai toiselle opettaa. Traditioiden toistamisen sijaan ITE-taiteessa kukoistaa *bricolage*-estetiikka. Se merkitsee asioiden luovaa yhdistelyä, uuden käytön keksimistä vanhoille aineksille. Parhaimmillaan tämä uusiokäyttö tuottaa kiinnostavia ja yllätyksellisiä teoksia. Tällaiseen estetiikkaan liittyy kyky nähdä tekniikat, materiaalit ja aiheet sekä niiden yhdistelmämahdollisuudet tuoreella tavalla ja ymmärtää niiden tarjoamat mahdollisuudet.

ITE-taiteen tekniikoille on tyypillistä, että ne tutkivat ja testaavat käytettävissä olevien materiaalien rajoja ja ilmaisullisia ominaisuuksia. Tekniikat ovat eri raaka-aineiden taiteelliseen työstämiseen sovellettuja ja teosten toteutuksen myötä kehiteltyjä. ITE-taiteilijat eivät maalareita

lukuun ottamatta juurikaan asioi taidetarvikeliikkeissä. Tavallisesti tarvittavat materiaalit löytyvät taiteilijan elinpiiristä, kuten jäte- ja luonnonmateriaalit, tai ovat muutoin suhteellisen helposti hankittavia ja edullisia, kuten puu sekä rautakauppa- ja kierrätysmateriaalit. ITE-taide onkin usein tekotavaltaan ekonomista. Kun ammattitaiteilija miettii, mitä tarvitsee ideansa toteuttamiseen, ITE-taiteilija joutuu pohtimaan, mitä on käytettävissä ja miten siitä voi tehdä teoksen. Itseoppineina he ovat suhteellisen vapaita korkeakulttuurisen kuvanteon käytännöistä, mutta heidän ilmaisunsa vapautta voi ammattitaiteilijaa enemmän sitoa materiaalin, tekniikan ja paikan asettamat vaatimukset.

✓ Väinö Ojan Marjatta. Kalevalan loppuruno kertoo Marjattasta, joka paimenessa ollessaan löytää puolukan mättäältä, syö sen ja tulee raskaaksi. Hän synnyttää pojan, tietäjä Väinämöisen syrjäyttävän Karjalan kuninkaan.

TAITEEN TEKEMISEN ARKI

ITE-taiteilijat tekevät taidettaan arjen ja ympäristön ehdoilla, mutta samalla muokkaavat elämäänsä ja asuinympäristöönsä taiteen avulla. ITE-taide kertoo elämän kokoisista ja tekijänsä näköistä tarinaa. Teostuotanto muodostaa kuvauksen yhden ihmisen maailmankuvasta, arvoista ja myös taidekäsityksestä. Omakohtaisuudessaan ITE-taiteen sanoma ei ole samaan tapaan avoin ja muuntuva kuin ammattimaisen nykyaiteen viestit.

ITE-taide on nimensä mukaisesti ”itse tehdyn elämän” taidetta. ITE-teokset ovat osoitus paitsi tekijöidensä taiteellisista kyvyistä ja kätevyydestä, myös taidosta elää hyvää elämää. Taiteen tekeminen on ITE-taiteilijoille elämäntapa ja keino, jonka avulla he voivat aktiivisesti vaikuttaa elämänsä laatuun. Taiteen tekeminen tuottaa iloa ja mielihyvää, tarjoaa ajanvietettä ja antaa tekijöilleen ilmaisukanavan, keinon tulla nähdyksi ja syyn tuntea itsensä taitavaksi ja tarpeelliseksi. Eläköityvälle ITE-taiteesta voi muodostua kolmannen iän elämänsisältö. Työikäiselle puolestaan se voi tarjota pakoreitin arjen kiireistä tai turruttavasta jokapäiväisyydestä, salaisten toiveiden ja mielikuvituksen maailmaan. Taiteen tekeminen tarjoaa aina jotain uutta. Eikä ITE-taiteilijuudesta tarvitse koskaan jäädä työttömäksi tai eläkkeelle kuten ansiotyöstä.

MIELENMETSÄ

Vaikka kukaan meistä ei ole nähnyt Väinämöistä, kaikilla meillä varmaan on käsitys siitä, miltä hän näyttää. Kansallisikonina partasuu Väinämöinen kuuluu itsestään selvästi ITE-taiteen aihekirjoon. Väinämöisen lisäksi muita *Kalevalan* mytologisia hahmoja on kuvattu ITE-taiteessa varsin niukasti ja vain muutamien taiteilijoiden voimin. ITE-taiteen yhteys *Kalevalaan* ilmeneekin pikemminkin sen yleisessä luonteessa ja mielenmaisemassa kuin aihemaa-ilmassa. *Kalevala* paitsi kuvaa myös rakentaa suomalaisuutta ja kansallista identiteettiä. Tätä suomalaisuutta ITE-taide teoksissaan heijastelee. Taidemuotonakin ITE-taide on rakentunut samoin kuin *Kalevala*. Molemmat ovat kansanparissa tehdyn keräystyön tulosta, kulttuurivaikuttajien esille valitsemia helmiä kansan luovuudesta.

/ Veikko Räsänen pihanäkymä.

Luonto on kautta aikojen tarjonnut suomalaisille aineksia ihmismielen tarkasteluun ja mielenliikkeiden kuvaamiseen. Niin ihmiset kuin kasvitkin ovat juurtuneet karuun maaperään ja kouliintuneet kestämaan kovissakin oloissa. Inhimilliset tunteet ovat aina löytäneet allegoriansa vaihtuvista säistä ja vuodenajoista ja eläinkunnasta on löytynyt edustajansa erilaisille luonnetypeille. Luonnon kanssa rinnan eläminen välittyy vahvasti ITE-taiteilijoiden teoksista.

Metsässä suomalainen tuntuu palaavan alkujuurilleen. Metsäisistä luonnonlöydöistä, kivistä ja käkkyroistä tehdyssä ITE-taiteessa alitajuinen ja kätkeytyvä näkyvän muodon. Niiden kautta pääsevät esille varjoissa häilyvät

hahmot ja luonnonhenki. Luonnonmuodot ovat *ready-made* taidetta, niiden synnyttämiseen tarvitaan usein vain havainto ja valinta. Muissa ITE-teos -tyypeissä tukeudutaan enemmän taiteilijan omaan luomisvoimaan ja taitoihin. Silti moni moottorisahataituri kertoo veistävänsä luonnon ehdoilla ja puun omaa tahtoa kunnioittaen. He kertovat etsivänsä veistäessään puuhun kätkeytyvää hahmoa. Useimmiten puun sisältä ITE-taiteilijan käsittelyssä kuoriutuu esiin jonkin tuttu metsäeläin. Selvästi eniten suurissa puupöleissä tuntuu piilottelevan karhua, myytisiä metsän kuninkaita.

NÄYTTelyn TAITEILIJAT

AHOLA, KALLE

(1953) Haapavesi

Kalle Ahola on tuottelias ja idearikas ITE-taiteilija, jonka teostuotannosta loistaa sammumaton tekemisen palo. Ahola aloitti maalaamisen 1980-luvun puolivälissä sisarensa taideopintojen innoittamana. Samoihin aikoihin lähti liikkeelle myös Aholan kodinpiiriin vallannut veistostuotanto. Vaikka Ahola usein toistaa samaa teemaa vain vähän muuntuvin variaatioina, hänen ikuistamiensa aiheiden ja käyttämiensä teknikoiden kirjo on laaja ja ulottuu puunveistosta mielikuvituksellisiin kierrätysmateriaalikoosteisiin.

/ Martin Hömpin Manaaja on kuin veistetty versio Gallen-Kallelan maalaamasta Kullervon kirouksesta.

HÖMPPI, MARTTI

(1935) Siuro

Martti Hömppi uskoo puusta nikkaroinnin halun löytyvän geeneistään, sillä isä oli tuhat-taituri käsitöissä ja äidin suku eli tuohikulttuurista Karjalassa. Hömpiltä ei löydy ymmärrystä nykymailman uusavuttomille. Hän kertoo, että mitä vain materiaalia käteen sattuu, niin heti alkaa päässä raksuttamaan, että mitä tästä saa tehtyä ja mihin tämä sopii. Hömppi ei turhaan silottele veistoksiaan ja sanomisiaan, tärkeintä on, että asia tulee ymmärretyksi. Hänen jätetuuta uusiokäyttävä taiteensa on usein humoristista niin ilmiänsultaan kuin sanomaltaankin.

ISOSAARI, VOITTO

(1935) Veteli

Voitto Isosaari on kanteleen perinteisen soitto-tavan tuntijana esiintynyt monenlaisissa tilaisuuksissa juhlakonserteista hautajaisiin. Isosaari oppi kanteleen soiton isältään, jonka tekemää vanerista kannelta hän soitti jo pikkulapsena. Isosaari on tutkinut kanteleen rakenteellisia ominaisuuksia ja kehitellyt ennakkoluulottomasti uudenlaisia sovelluksia, kuten komeasi soivia hirsensarvikanteleita. Isosaari sai Kaustisen Kansanmusiikkijuhlilla mestaripelimannin arvon vuonna 2000.

KAARLELA, ULLAKAISA

(1950) Pori

Ullakaisa Kaarlelan erilaisin kirjontamenetelmin toteutetut omaperäiset tekstiilityöt tuovat kaivattua vaihtelua ITE-taiteen miehiseen käsityöosaamiseen. Monet Kaarlelan teosten aiheista kumpuavat taiteilijan henkilökohtaisesta elämänhistoriasta, mutta niissä heijastuvat myös ajatukset, unet, näyt ja enteet. Taiteen tekeminen on ilo ja terapiaa, joka auttaa jaksamaan joskus raskaaksi käyvässä arjessa. Kaarlela on kahdeksan lapsen äiti, jonka aikuiset lapset elävät jo itsenäistä elämäänsä, paitsi nuorin, vammaisuutensa vuoksi paljon apua

/ Ullakaisa Kaarlelan kirjontatyö kertoo Kalevalan Aion kovasta kohtalosta.

tarvitseva tytär. Useat teokset ovat syntyneet äidin pitkinä odotteluaikoina sairaaloissa ja eri laitoksissa. Kirjontatyö on kevyt kantamus, joka kulkee helposti mukana.

KOIVUMÄKI, ALPO

(1939) **Kauhajoki**

Alpo Koivumäki kehittelee taiteessaan tekniikoitaan kierrätysmateriaalien yhdistelyyn. Hän hitsaa, sulattaa, hakkaa, hiertää ja kietoo materiaaleja yhteen ja antaa niille uuden elämän taiteessaan. Koivumäki ei halua kätkeä taide-materiaaliensa alkuperää, vaan jättää siitä jotain näkyville, vihjeeksi katsojalle. Materiaali on Koivumäelle haaste, eikä hän valitse helppoja ratkaisuja mielikuviansa toteuttamisessa. Mikä tahansa taipuu taiteeksi, kun tarpeeksi suostutellaan, todistavat Alpon Savannin veistosasukit.

◊ Alpo Koivumäen Hirvi Suomen saloilta.

KORKEAKOSKI, HANNA

(1910) **Siikajoki**

Hanna Korkeakoski on sadan vuoden kunni- oitettavaan ikään ehtinyt tarkastajakarjakkona elämäntyönsä tehnyt talon emäntä, jonka maa- laustyyli on omaperäisen naivistinen. Korkea- kosken teosten aiheet löytyvät niin *Raamatusta* kuin taidekirjoistakin sekä oman elämän muis- toista. Hänen työskentelytapansa on itseopittu sekoitus maalausta ja kollaasia. Korkeakosken maalauksille on tyypillistä aiheiden ja kuva- pohjien kopioiminen sekä painokuvien pääl- lemaalaaminen. Tällä ”lainaustekniikalla” hän on tehnyt vahvoja ja omakohtaisia tulkintoja monista tutuista kultakauden maalauksista.

KOSKELA, URPO

(1934) **Kaustinen**

Maaviljelijä Urpo Koskela joutui ohitusleikka- uksen jälkeen luopumaan karjastaan ja tilanpi- dosta. Eläkkeellä maataloustöiden tilalle astui taiteen tekeminen, joka alkoi vuosituhannen vaihteessa öljyvärimaalauksen muodossa. Vähi- tellen Koskela laajensi repertuaariaan puisiin ja betonisiin veistoksiin. Koskela aloitti puuveis- ton perinteiseen tapaan karhuaiheesta, mutta on myöhemmin siirtynyt veistotuotannossaan ilmeikkäiden henkilöhahmojen pariin.

KUHNO, VEIKKO

(1920) **Saarijärvi**

Kyläseppänäkin työskennelleen Veikko Kuhnnon kotiverstaalla metalli taipuu käyttö- ja koriste- esineiksikin sekä veistoksiksi. ITE-taiteilijoille tyypillisellä ennakkoluulottomuudella Kuhno on hitsannut monenlaista tuvan kaappikkelos- ta peltiseen viuluun. Luovuuden lento ja kä- dentaidot kuvastuvat myös lintuveistoksista, joiden jokainen sulka on hitsattu yksitellen paikalleen. Metallin lisäksi Kuhno taitaa puu- töiden teon, vaikka pitääkin puuta metallia haastavampana materiaalina.

LEINONEN, EERO

(1938) **Pudasjärvi**

Eero Leinonen on käsityötaituri, jonka teos- tuotantoon kuuluvat niin honkapuiset veis- tospaalut, taidokkaasti poronluuviilutuksilla ja messingillä kirjaillut puukot kuin erilaisilla luonnonmateriaaleilla koristellut kookkaat rii- puksetkin. Leinosen taiteesta välittyy voimakas luontoyhteys. Teoksissa hänen veistojälkeensä yhdistyvät milloin poronsarvet milloin korpin- kynnet.

LINDFORS, REIJO

(1949–2001) **Helsinki**

Koristeveistoa opiskelleen Reijo Lindforsin sur- realistissa toteemeissa ja fantasiahuonekaluissa mielikuituksen lento yhdistyy virtuoosimai- seen veistotaitoon. Usein veistäjä on antanut esineen rakenteen tai materiaalina olleen puun muodon ohjailla ratkaisujaan. Monet Lindfor- sin teoksista leikittelevät veistoksen ja käyttö- esineen rajalla – milloin kukkapöytä tai portaat muuttuvat taiteeksi. Intohimoisen puunveistä-

◊ Reijo Lindfors on veistoksensa pohjalta luonut tietokonegraftikan Tuonelan joutsenet.

jän traagisena kohtalona oli lihakset surkastut- tava sairaus. Kuitenkin vielä pitkään sen jälkeen kun kädet olivat lakanneet toimimasta, taiteilija loi kuvia tietokoneteknologian avustuksella.

OJA, VÄINÖ

(1930) **Paimio**

Väinö Ojalla on veistotuotannossaan kaksi lempiteemaa, karhut ja naiset. Karhu on veis- täjälle mieluinen aihe, koska se on sympaattisen näköinen eläin, joka sopii hyvin moottorisahatekniikalla toteutettavaksi. Ojan erikoisuus karhuveistäjänä on nallejen laineikas turkki sekä itse kehitellyt puunsuojaseokset. Patsaan pintaan sivelty tervan ja bensiinin seos antaa karhulle lämpimän ruskean värin ja suojaa säiden armoilla olevia teoksia lahoamiselta. Naishahmoja Oja tekee, koska niidenkin muodot miellyttävät veistäjää. Pitkäripsiset ja punahuuliset ”eevanasussa” esiintyvät eroottiset naishahmonsia hän saattaa koristaa ikituoreilla muovikukilla. Oja ehottaa valkohipiäisiksi kä- sittelemiään naisveistoksiaan mielellään hiu- kan, mutta peittää puun luonnostaan kauniin pinnan vain harvoin kokonaan.

PAJARINEN, ASSER

(1929) **Outokumpu**

Asser Pajarinen pohtii ja kommentoi maail- manmenoa maalaustensa kautta. Usein hän ottaa satiirisesti kantaa elämän epäkohtiin; huumeiden käyttöön, työttömyyteen, eriarvoi- suuteen, sodan uhkaan ja vaikkapa EU:n mu- kanaan tuomiin muutoksiin. Pajarisen teosten aihemaailma on niin laaja, että siihen mahtuu ajankohtaisaiheiden lisäksi myös otteita Kale- valan kertomuksista.

PEKKARINEN, ERKKI

(1936) **Asikkala**

Erkki Pekkarinen on virtuoosimainen tuohen- punoja, joka on tuotannossaan keskittynyt tes- taamaan perinteisen tuohitekniikan rajoja ja

◊ Tuohitaituri Erkki Pekkarinen teostensa keskellä.

mahdollisuuksia. Hän on taivutellut tuohesta sekä maailman suurimmat (2,7 metriä) että maailman pienimmät (3,7 millimetriä) tuohi- virsut. *Guinnessin ennätysten kirjaan* ennätys- ten punojan jättivirsut pääsivät vuonna 1998. Pekkarinen on koonnut taidonnäytteistään kotinsa yhteyteen Tuohimestarin tupa -nimi- sen tuohimuseon. Tuohimuseossa on näytteillä yli 400 tuohityötä, joukossa mittasuhteiltaan ennätysmäiset virsut sekä yli puolentoista kuu- tiometrin vetoinen kontti. Pihamaalla kävijöitä vastaanottaa valtaisa tukiraudoituksen päälle punottu tuohiukko.

PELTONEN, TIMO

(1929–2007) **Korpilahti**

Metsurina ja rautatieläisenä toimineen Timo Peltosen ensikosketus puunveistoon syntyi rau- takaupan moottorisahaesittelyssä. Puolisonsa kannustamana hän uskaltautui itsekin kokei- lemaan kuvanveistotaitojaan ja tunsi moot- torisahaveiston heti omakseen. Kokeneena metsänkävijänä Peltonen ikuisti enimmäkseen metsänväen muotokuvia; karhuja, jäniksiä, ora-

via ja erilaisia lintuja, mutta mahtuu veistoska- valkadiin myös muutama ihmishahmo. Moot- torisahaveistäjiä on Suomessa paljon, mutta ilmeikkyys ja iloinen väritys tekevät Peltosen puupatsaista hyväntuulisen omintakeisia.

RÄISÄNEN, EERO

(1934) **Pudasjärvi**

Eero Räisänen on täyttänyt Iijoen varrella sijait- sevan rantatonttinsa värikkäillä veistoksillaan. Vuosien työn tuloksena on syntynyt taidepa- ratiisi, Eeteni, kuten Räisänen luomaansa tes- osympäristöä nimittää. Suurimmat patsaansa Räisänen on veistänyt moottorisahalla, mutta tuotantoon kuuluu myös erilaisia esinekoosteita ja pikkuruisia pellistä taivuteltuja perhosia. Kuvanveiston lisäksi runous on lähellä Räisä- sen sydäntä. Valmiita runoja onkin valmiina kilokaupalla. Niitä Räsänen lausuu Eetenissään vieraileville taiteenystäville.

◊ Kalevalassa Ilmarinen takoi naisen kullasta ja hopeasta, mutta neidon kylki oli kylmä. Eero Räsänen on veistänyt Kultaisen neitonsa puusta.

ERKKI PIRTOLAN VIDEOTEOS

ITE – kalevalainen mielenmaisema -näyttelyssä on Erkki Pirtolan videoteoksen välityksellä mahdollisuus tutustua teoskokonaisuuksiin, joita ei muulla tavoin voitaisi esittää näyttely-yleisölle. Pirtolan videolla esitellään Kaustisella sijaitsevan Pauanteen kalevalaisten rakennusten lisäksi muun muassa seuraavat ITE-taiteilijat ympäristöineen:

PIRTOLA, ERKKI

(1950) **Helsinki**

Erkki Pirtola on ITE-taiteen ”Lönnrotina” kierrellyt ympäri Suomea jäljittämässä visuaalisen kansanluovuuden helmiä. ITE-toiminnan alkuajoista lähtien hänen löytöretkiensä tuloksena syntyneet videot ovat olleet merkittävässä roolissa ITE-katselmuksissa. Keräysretkillään Pirtola on haastatellut ja kuvannut ITE-taiteilijoita heidän omassa ympäristössään, teostensa keskellä. Hän on tallentanut satoja tunteja ainutlaatuisia otoksia taiteilijoiden elämästä, työskentelystä ja omaperäisistä elämäniloista. Tästä materiaalista Pirtola on editoinut videoteoksia, joiden tyyli on konstailematon ”raw video”.

AUTIO, TAPIO

(1956) **Lappajärvi**

Tapio Autio on rakentanut Lappajärvelle elämyksiä tuottavan matkailukohteen. Tapolan vuorelta löytyvät muun muassa liuske kivirakennukset reliefeineen, betonipatsaspuisto, valtaiset betoniveistokset Adam ja Eva, kalevalainen kalliomaalausluola, kivimaalaus kirkko sekä näköalatorni. Autio kokee olevansa taidetyösään Jumalan välikappale, jolle suunnitellut tulevat ylhäältä, sielun kautta. Aution mukaan jumalallisuus ja epäjumalallisuus, hyvyys ja pahuus, ovat kaikkina aikoina käyneet kampailua ihmisten mielissä. Siksi onkin luontevaa, että Aution teosympäristössä kohtaavat sulassa sovussa kristinuskon ja Suomen kansan muinaiset jumalat.

RIIHONEN, AUNE

(1927) **Kuhmo**

Aune Riihosen pihapiirin teosympäristö on saanut alkunsa kivistä, jotka nousivat esiin taloa rakennettaessa. Nämä 1960-luvulla peräisin olevat teokset uhmaavat aikaa ja säitä lujasti kotitontin maaperään juurtuneina. Kivien lisäksi Riihonen on käyttänyt veistomateriaalina puuta ja betonia. Veistosten ohella hän on tehnyt voimakasvärisiä applikaatioita ja silkkimaalauksia. Riihosen taiteen aihemaailma on sidoksissa mytologiaan, jumaluuksiin ja luontoon. Teosten joukossa on niin Kalevala-hahmoja, tonttuvia, maahisia ja kuin hengettäriäkin.

RÖNKKÖNEN, VEIJO

(1944-2010) **Parikkala**

Veijo Rönkkönen teki viidenkymmenen vuoden ajan betonisia patsaita pihapiiriinsä. Luomistyön tuloksena syntyi ITE-taiteen suurin teosympäristö. Noin 6000 neliön tontti sisältää rakennusten lisäksi viitisensataa veistosta. Kesäaikaan Patsaspuisto on kukkaloistossa kylpevä puutarha, jossa käden- ja jalan jäljillä koristelluilla betonilaatoilla päällystetyt polut johdattelevat patsasryhmältä toiselle. Pihatie on reunustettu luonnollista ko-koa olevilla ihmispatsailla ja etupihan vehreän keskiosan ja talon vierustan ovat istutusten lisäksi vallanneet leikkiviä, tanssivia ja voimistelevia lapsia esittävät veistokset. Osaksi tontti rajautuu rautatiehen, mutta puutarhapihan toisella sivustalla sijaitsee metsäinen kaistale, missä voi törmätä aiheiltaan vaihteleviin veistosryhmiin aina Rönkkösen lapsuuden Pyykkäreistä Piiskapetäjään sekä Kalevalan Väinämöiseen ja keijuihin. Siellä sijaitsee myös verkkoaidalla eristetty mykistävä 255 patsaan Joogapuisto.

RÄSÄNEN, VEIKKO

(1940) **Mäntsälä**

Veikko Räsänen pihapiiri rakennuksineen on vuosien sahauksen myötä täyttynyt monen kokoisista puisista patsaista. Hän suosii puupatsaiden veistämisessä perinteisen moottorisahan sijaan sähkösahaa, sillä se ei käryä, täryytä tai pidä kovaa ääntä. Sähkösahalla voi tarpeen vaatiessa työskennellä myös sisätiloissa. Loppusilauksena teos viimeistellään säänkestäväksi tervalla, bensiinillä ja öljyllä. Monet Räsänen veistoksista ovat eläinhahmoja ja etenkin karhujen suku on teosjoukossa hyvin edustettuna. Räsänen kertoo tekevänsä karhuja, koska ne miellyttävät ostavaa yleisöä.

RÖNNI, MAURI

(1941) **Kalajoki**

Puukkotaituri Mauri Rönnin veistotaito on hänen omien sanojensa mukaan suvunperimää, sillä myös hänen isänsä ja isoisänsä olivat käteviä käsistään. Rönnille puunveisto, ”jukertelu”, on luonteva osa arkipäivää. Materiaalin pieniin veistoksiinsa hän valikoi liiterin saunapuiden joukosta, ja ateljeena toimii keittiön pöydänkulma. Rönni kertoo työskentelynsäkin olevan hyvin yksinkertaista; sen kun otetaan puupala ja aletaan veistää. Puuveiston vaativuus piilee siinä, ettei se jätä varaa virheille. Minkä on kerran pois vuolaissut, sitä ei enää saa takaisin. Yksityiskohtia täynnä olevan veistoksen toteuttaminen on niin tarkkaa puuhää, että Rönni kertoo usein veistävänsä paidankaulus märkänä.

SETÄLÄ, JOHANNES

(1941) **Karjalohja**

Johannes Setälä on taidetta tekevä samaani, jonka veistokset ovat syntyneet yhteydessä luontoon. Luonnonmateriaaleista toteutetut veistokset ovat tarkoituksellisesti alttiina luonnonvoimille ja siten jatkuvan muutoksen alaisina. Samanistiset ja kalevalaiset aiheet ilmenevät

pihapiirin ja lähimetsikön teosten kuvastossa merkkimäisinä symboleina ja hienovaraisina vihjauksina. Sisällä Kalevala-aiheiset maalaukset ja piirrokset yhtyvät kuvien virtaan. Setälä ei suosi taiteessaan monumenttimaisia rakennelmia, vaan kertoo mieluummin veistävänsä ajatuksia. Lempeän sarkastisesti Setälä kritisoi teoksissaan ihmisten touhotusta maineen ja mammonan perässä. Ja on onnellinen, että on itse päässyt pois pääkaupunkiseudun taide-elämästä, ja pelastautunut samaaniksi saareen, osaksi luontoa.

SIPOLA, PENTTI

(1931) **Siikajoki**

Pentti Sipola sahaa patsaansa oman metsän jätetuusta. Hän ei ole koskaan joutunut ostamaan veistoksiinsa materiaalia, eikä ole myöskään käyttänyt veistoksiinsa myytäväksi kelpavaa puutavaraa. Sipolan mukaan juuri jätetuun hyötykäyttö tekee puuveistosta mielekäästä. Esimerkillään hän osoittaa, että puusta voi sahata muutakin kuin lankkua ja lautaa ja niin ”piparkakut ja tyvikimpat”, jotka eivät metsäyhtiöille kelpaa, muokkautuvat halkopinoa jalostuneempaan muotoon. Sipola kertoo, että joissakin hylkyissa on muoto jo valmiina, joistakin pölleistä hahmo puolestaan pitää sahalla etsiä.

SUSIMÄKI, MARKKU

(1947-2009) **Helsinki**

Lavastajana muun muassa Suomen Kansallisoopperassa ja Kansallisteatterissa työskennelleelle Markku Susimäelle tehtiin 1990-luvun alussa sydämen ja keuhkojen siirto, jonka tuloksena hän sai kuusitoista luomisvoimaista lisävuotta. Susimäen laajaan taidetuotantoon kuuluu niin puukaiverruksia, pieniä akvarelleja kuin valtaisia kauttaaltaan maalauskuvioituja

/ Jussi Tukiaisen taituroima laiva.

hylkypuita. Hänen ihmis- ja eläinhahmoja vilisevät teoksensa tuntuvat sykkivän alkukan- taista liikettä ja energiaa. Ne rakentuvat pinnan ornamenteista, jotka imevät katsojansa mukaan universumien syvyyksiin.

TUKIAINEN, JUSSI

(1937) **Kerimäki**

Taidokkaista kierrätysmateriaalikoosteistaan tunnetun Jussi Tukiaisen teoksissa kritiikin hampaisiin joutuvat niin kirkon tekopyhät instituutiot kuin poliitikot, sodan lietsojat ja urheiluhullutkin. Tukiainen opiskeli viisi vuotta teologisessa tiedekunnassa, mutta pappisuran sijaan hän löysikin kutsumuksensa taiteen parista. Tukiaisella on pitkä ja ansiokas näyttelyhistoria jo ennen ITE-näyttelyitä ja hänen teoksiaan on useissa julkisissa kokoelmissa.

Hän on hakenut ja saanut apurahoja ja kuuluu taiteilijajärjestöihin. Kaikesta ammattimaisuudesta huolimatta Tukiaisen itseoppineisuus taiteilijana, teoksista välittyvä elämänasenne ja taideilmaisun omaehtoinen luonne antavat perusteet sijoittaa hänet ITE-taiteilijoiden monen kirjajaan joukkoon.

TUUKKI, TEUVO

(1946) **Ilomantsi**

Teuvo Tuukki on monitaituri, joka veistää patsaita niin puusta, lumesta, kivistä, betonista kuin vaikkapa styroksistakin. Toisin kuin monet ITE-kollegansa, Tuukki ei sääntää suinpäin materiaalina kimppeä. Hän on taitava piirtäjä ja kokee veistotyössään luonnostelun ja valmistelun tärkeäksi työvaiheeksi. Veistotuotannon lisäksi Tuukki maalaa öljyväreillä tauluja.

KALEVALAINEN ITE-MAISEMA

Nykykansantaide on veistännällinen jatkumo kansantarinoille. Muinaiset kansanrunot saatiin koottua viime hetkellä nykypolville luettavaan muotoon. Nehän olivat laulettuja ja sinänsä katoavaisia. Samoin suurin osa puuhun veistetyistä ITE-teoksista on kadonnut tai katoamassa: viime hetkellä niitä on saatu jonkin verran pelastettua. Suomalaiset ovat runoilleet tarinansa lauluiksi, eivätkä nähtävästi veistäneet niitä, koska ainoastaan muinaiset kalliomaalaukset viittaavat visuaalisuuteen.

ITE-taide on viimeinen välähdys siitä todellisesta itse-tehdystä elämästä, joka ennen industrialismia ja kaupankäyntiä on ollut jokapäiväinen selviytymiskeino. Kaikki on täytynyt tehdä itse, tai ainakin kyläseppä Ilmarisen pajasta ovat löytyneet puuttuvat naulat. Kalevalamittaisessa runokulttuurissa eläneet lauloivat samoja lauluja omalla

äänellään ja murteellaan. Elämän ja laulun yhteys on luonut kulttuurin.

Taiteen kulta-aika syntyi akateemisen taiteen löytäessä kansan alkuperäisen laulun. Modernismikin syntyi primitiivitaiteesta. Nykykansantaide on tämän kirjoittamattoman taidehistorian jatkumoa. Se on nykyajan yksilöllistä primitiivitaidetta, eikä voimauttavia vaikutteita etsivän akateemikon tarvitse enää mennä viidakkoon, sillä naapurin takapihalta voi löytyä lähin villi ITE-totemimetsä!

Alpo Jaakola, loimaalainen super-ITE, on sanonut, että hänen koko taiteensa kuvaa *Kalevalaa*. Hän ei varmaan-kaan tarkoittanut sitä kokonaisena kuvituksena, vaan metodina, kuvapoljentona. *Kalevalaakin* voi katsoa rytmisenä sanaveistoksena, missä kieli laulaa ja muuntuu kuvien ja toistojen mukaan. Tällä kuvatrokeella on tavoitettu synnyt syvät. Johannes Setälä löysi samaanin rummun jytkeen 1970-luvulla ja oivalsi loveenlankeamisen ja Kalevalamatkojen samuuden.

TOTEMITOTUUS JA KALEVALAN IMMET

Myös Eero Leinosen totemistisia veistoksia voi katsella sanaveistoksina. Lapin rajalle Pudasjärven perukoille on noussut järeistä kuusirungoista kuvapylväitä. Yhdessä karhu suojelee poikasiaan kotkan ja demonisen olennon hyökkäyksiltä. Otukset saavat fantasiapiirteitä ja kietoutuvat toisiinsa mysteerinäytökseksi. Myös pudasjärveläisen Iijoen varrella asustavan Eero Räisäsen veistoksissa todellisuus yhtyy fantasiaan kalevalaisissa mitoissa. ”Iitär

/ Johannes Setälä rummuttaa.

/ Veijo Rönkkösen betonista muovaama Väinämöinen, jonka kanteleen soitto on saanut keijut tanssimaan.

korea” on ilmestynyt Räisäsen pihagalleriaan kuin Ilman impi *Kalevalan* alussa luomaan maailmoita. Viattomuus ja taivaallinen hedelmällisyys yhtyvät sinivalkoisessa hahmossa, jonka hiukset muuntuvat siiviksi jalustanaan lumme. Myös Kultainen neito on saanut Räisäselä sula- van tulkintansa. Väinö Oja Paimiossa on moottorisahalla laulanut sykhdyttävän *Kalevalan* immen: Marjatan puolukkalapsineen. Ojan pihamaametsikköön on ilmestynyt hämmästyttävä olentorypäs toinen toistaan kekseliäämissä muodoissa. Hänen portillaan vartioivat valtavat karhutotemit.

Maisema on ihmisen sielu. ITE-taiteilija merkitsee itsensä maisemaansa omilla pihamaaveistoksillaan. Pent-

ti Sipola Ruukissa on veistänyt maailmanpylvään, missä alimpana karhu edustaa luontoa, pöllö sen yläpuolella järkeä. Sitten tulee mies, ”politiikan heppuli” edustamaan ”ihmistä”, mutta ylinnä on rukoileva nainen korkeim- massa asemassa. Totemi on vertikaali matka maailman- puuhun, jonka juuret ovat maaemässä, latvat taivosissa. *Kalevalassa* kaadettavan jättitammen lastuista saa ikui- sen tiedon, ikuisen lemmen ja myös noidat nuoliensa. *Kalevalan* lopussa sampo hajoaa ja senkin muruset ovat kaikkivoimaisia. Näiden ääripäitten, maailmanluomisen ja ihmisloumuksen välissä *Kalevalan* urhot jahtaavat Pohjan impeä, jota Pohjan akka vartioi.

KALEVALA JA ITE-LUONTO

Aune Riihonen Kuhmossa on tehnyt pihalleen kivistä ja kannoista kalevalaisen maailman. Väinämöinen laulaa kivenä kivikansalle ja Suuri Härkä on rannalta löydetty valtava kivi. Riihonen maalailee kiville piirteitä, lisäälee sementtisiä osia ja esineitä krouvisti ja naisellisella herkyydellä. Juuri tämä luonnonmuotojen mytologisoiminen on yhteistä runolaulajille ja ITE-taiteilijoille. Muodonmuutosten kautta luonto olennoituu ja syntyy elävä kommunikatio. Teokset sulautuvat luontoon.

Riihonen tutkii kaikkia maailman mytologioita, myös kristillisiä legendoja tällä näkemisen ja löytämisen metodilla. Lohjansaarella asusteleva ja pihamaalleen kalevalaisia aiheita veistävä Johannes Setälä eläytyy risuihin ja kantoihin kalevalais-samanistisella antaumuksella. Riihonen pyrkii globaaliin kosmogoniaan, arkkityyppien yhteyteen, Setälä suoraan olentojen kohtaamiseen henkisillä matkoilla, jolloin pihamaalle syntyneet seidat ovat näiden kohtaamisten välineitä ja merkkejä.

Setälä on myös maalannut samanistiset näkemyksensä nuoruudessaan rajun ekspressiivisesti. Arhippa Perttunen ja Vaassila Kieleväinen ovat saaneet omat muotokuvansa. Setälälle *Kalevala* on pyhä kirja, missä tietäjän tie on osoitettu monimuotoisella tavalla, dramaattisesti ja hauskasti. *Kalevala* edustaa Setälälle irtiottoa nyky-Suomesta, mutta myös tietä luonnon henkisyysyden ymmärtämiseen. Tämän ulottuvuuden katoaminen nykymaailmassa tulee Setälän mukaan viemään sekä psyykkisiin että fyysisiin katastrofeihin. Hänen vintti-ateljeensa on täytynyt satiirisilla piirroksilla modernin sivilisaation vääristymistä. Toisessa piirrospinossa onkin jo väritetty piirrossarja hänen kalevalaisista matkoistaan. Setälän pihametsikössä puunkonkelot ja pölkyt ovat väentyneet Hiiden hirviksi ja Väinämöisiksi. Kauniisti väritetyt Puu-ukot murisevat maan laulua maatuen samalla vuosien mittaan. Kalevalasäkeitä täyteen kirjoitettuja tuohia roikkuu puissa. Uudet veistokset nousevat, toiset kaatuvat. Setälän mielestä kuolemaa ei ole, on vain ikuista kierrätystä. Taide muuntuu luonnoksi, joka on perimmäinen taide. Joka puulla on oma ilmetty haltiansa. Linnut ja oravat ovat Setälän taiteen yleisönä. Setälä on Kalevala-profeetta omalla maallaan. Hänen eristyneisyytensä on tuottanut omalaatuisen taiteen ja näkemyksen, jolla on paljon annettavaa nykysuomalaisille.

JEESUKSEN JA VÄINÄMÖISEN TEMPPELIT

Lappajärveläinen Tapio Autio on ammatiltaan poliisi. Hän on saanut erikoisen henkisen herätyksen rakentaa entisen meteoriittijärven rantavuoren korkeimmalle kohdalle vierekkäin sekä kalevalainen temppeli, Vuorenpeikon linna, että kristillinen vihitty kirkko. Hän on tutustuttanut Jeesuksen Väinämöiseen! Aution visiossa esi-isien ”kalevalainen” uskonto ja moraali on ollut yhtä syvää kuin kristillinenkin. Hänen havaintonsa mukaan nykysuomalaiset tarvitsevat kumpaakin, koska ”kalevalainen” usko luonnonhenkiin täydentää kristillistä ihmisyyttä.

Aution temppeli on tehty kallion sisään ja siellä ollaan hämäriässä luonnontulilla. Taitelija selostaa näkemyksiään pukeutuneena kalevalaiseen turkkiin mutta vaihtaa sen papilliseen esitellessään kristillistä osastoa. Välissä on Mustan lampaan alttari, mikä Aution mukaan tarkoittaa sitä, että Jeesus on kiinnostunut vain mustista lampaista, eli persoonallisista, ”eksyneistä” ihmisistä, ei laumoista. Kalevala-temppelin seinille on maalattu liuskekiviin kalevalaisia hahmoja yksinkertaisella tekniikalla. Sieltä löytyvät Väinämöinen, Lemminkäinen ja Ilmarinen sekä Veteiset ja Luonnottaret sulassa sovussa eläinten kanssa.

Aution kotitalon pihamaalla on jättimäisiä veistoksia, jotka on tehty betonista todellisella art-brut -tekniikalla. Ne ovat myös opetustarinoita; yksi niistä kuvaa Joukahaisen suohonlaulanta. Vaka vanha on suistanut Joukan suohon ja näkyvissä on enää pää. Tästä Autio moralisoi kiusaamistilannetta. Iso pomo-Väiski on nolannut haastajapojan, joka kaiken lisäksi joutuu antamaan siskonsa lunnaiksi. Poliisi Autiolle mytologiat ovat realismia, joka on havaittavissa tosi elämässä.

METSOLAN VÄKI

Suurin osa ITE-taiteesta kuvaa eläimiä. Karhu, Otso, Ohto, Nalle ja Mesikämmen löytyy lähes jokaiselta pihamaalta joko hellyttävänä mörrykkänä tai pelottavan jylhänä metsän hallitsijana. Väinö Oja laulattaa moottorisahalla jättikarhulleen rytmiset turkit ja maalaa ne pikibensalla mustiksi. Alpo Koivumäki tekee traktorinpyöristä häkellyttävän äitikarhun lapsineen. Yhden suuren pyörän kaaresta syntyy osuva Raivostunut härkä. Koivumäen

materiaalinkäyttö on ITE-kroonausta parhaimmillaan. Pellit, putket, muovi, teräs ja puu näyttävät realistisiksi savannieläimiksi, mutta myös kuusikon hirveksi, suon kurjeksi ja lentoon lähteväksi joutseneksi. Tai hämmentävän ”putkikubistiseksi” ikimännyksi Suomen korvesta.

Jo edesmennyt Timo Peltonen veisti moottorisahalla ihmeellisen eläintarhan pihalleen Korpilahdella. Voimakkaasti väritetyt eläimet pomppasivat esiin kuin suoraan jonkun eläinsadun ”vihtametsän viidakosta”. Kettu luihkasee jänistä ja kirjavat pöllöt huhkailevat puista. Eläinkatraan kruunasi kahdelle tervaveneenpuolikkaalle tehty ugrilainen installatio, missä alkuaikainen metsästäjä tähtiili keihäällään hirveä.

UGRIARKKITEHTUURI

ITE-kalevalaisuuden suurin ilmentymä on pohjalaisten ITE-arkkitehtien ja -rakentajien 1980–1980-luvuilla tekemät Pauanne-rakennukset Kaustisella. Tässä voimannäytössä on yhdistetty vanha puurakennustekniikka nykyaikaiseen orgaaniseen arkkitehtuuriin. Päärakennus kallion huipulla on kuin kotkansiipi tai laivan arkki kaarevine kattoineen sisällään Väinämöisen laulusali. Tämän viressä hiukan viistoon kalliolta löytyy Ilmarisen paja, pyöreänä ja luontokattoisena. Pajassa on toimiva ahjo, josta sinkoutuvat kipinät spiraalinmuotoisesta piipusta ulos. Siitä hiukan alempana on linjakas Lemminkäisen sauna, mistä saa maan parhaat savulöylyt. Uida voi kallioisessa luonnonaltaassa.

Pauanteessa on sitä samaa Gallen-Kallelan ideoimaa aatetta, missä kaikki taiteen muodot yhdistyvät kalevalaiseksi kokonaisteokseksi. Valitettavasti työ jäi kesken ja Pauanteen saunan katto avoimeksi. Saunan suurta vilpolaa tukevat jättikivet ja parrut ovat kuitenkin jyrkevästi paikoillaan. Ne kuvaavat sitä kalevalaista voimaa, joka on kyennyt luomaan sammon.

Kuka sitten on tehnyt ITE-sammon? Suomussalmen kauimmaisen ja vanhimman torpan pimeimmästä loukosta löytyi merkillinen värkki: Puusta tehty avaruusratas, keskellä iso tekokuu, jonka ympärillä pyörivät aurinko ja planeetat.

/ Pentti Sipolan ”maailmanpylväs”.

ITE SAMPONA

sammolla ja ITE:llä on muutamia yhdistäviä piirteitä suomalaisuuden lisäksi. *Kalevalan* sammon taontaan sisältyi sellainen ehto, että se oli tehtävä mitättömistä aineksista: ”joutsenen kynän nenästä, maholehmän maitosesta, yhen otrasen jyvistä, yhen uuhun untuvasta”. ITE-teoksissakin korostuu usein käytettyjen ja poisheitettyjen aineiden kelpaamattomuus muuhun kuin taiteen ahjoon. Materiaalien luonteesta seuraa toinen yhtäläisyys, jota voisi lyhyesti nimittää kätevyuden ehdoksi: joka tekee sammon tai muun teoksen vähäisimmistä aineksista, on kätevin, osaavin, taitavin. Mutta mitään kulttuurisesti uut- ta auringon alla ei synny ilman mielikuvitusta, ei sampoa enempää kuin esitystä siitä. Tämä on yhdistävistä piirteistä tärkein: vaikka sampoa kutsutaan joskus kansanrunoissa uudeksi, mikä viittaa, että se olisi tehty esikuvan mukaan, niin ohjeet kuitenkin puuttuvat. Myyttinen luomistyö on ideaaltaan kollektiivista, mutta toteutukseltaan se kuvataan ainutkertaisena ja yksilöllisenä. Mielikuvituksellisimpiin tekoihin pystyvät myyttiset, aina olleet oliot, luomakun- nan lumoavat luoja-uranuurtaja-samaanit, jotka tekevät näkymättömän näkyväksi, elottoman elolliseksi ja ylittä- vät elämän ja kuoleman rajat. Hekin ovat mielikuvituksen tuotteita sanan arvostavassa, kunnioitusta herättävässä merkityksessä.

MITEN SAMPOA ON KUVITeltu

Matti Kuusen mukaan runonlaulajat ovat selittäneet sammon ”sompikalaksi, myllyksi, laivaksi, tammeksi, kan- teleeksi, riistariiheksi, morsiameksi, lentäväksi ja varpaal- liseksi olennoksi, ehkä myös saaniksi, saunaksi, saukoksi,

saarvaksi, sauvaksi, kannoksi, linnaksi”. Kuusi esittelee *Kalevalalipas*-teoksessa (1985, uusi laitos 1999) lyhyesti yli kolmekymmentä tutkijoiden ja taiteilijoiden sampo- tulkintaa, ehkä tähdentääkseen, että tulkinnat riippuvat sekä aineistosta että viitekehyksestä ja voivat kukin omalla rajallisella tavallaan olla oikeita – aivan niin kuin keskus- teluissa myyttien tulkinnoista lähestytään mahdollista ja oikeata, jota ei kuitenkaan lopullisena tavoiteta.

Sampo-kuvitelmalla näyttää olevan kaksi pääulottuvuut- ta, joiden väliin sen useimmat tulkinnat sijoittuvat. Toinen on konkreettisuus. Sampo taotaan. Se on teos, jossa on kansi ja mahdollisesti ripa; se tuottaa jauhamalla hyvinvointia; se sijaitsee jossakin määrättyssä paikassa ja sillä on syvälle ulottuvat juuret; se ryöstetään ja se menetetään. Sampoa ei alkuperäisenä teoksena enää ole (eikä ole koskaan ollut- kaan). Esimerkiksi taiteilija Björn Landströmin sampoku- vassa vuodelta 1985 on pyöreämuotoinen esine, jossa on muun muassa alusta, jalat ja kansi; se on kiinnitetty sitein kallioon ja sen voi hyvin kuvitella jauhavan. Taiteilijan omin sanoin: ”Koreasti kirjailtu kupu, kirjokansi joka tarkoittaa taivaankantta, oli tietenkin kullattu ja auringon, kuun ja täh- tien kirjoma ja siinä kiehkuranauha eläinradan petoineen.”

Toisen kuvitellun ulottuvuuden mukaan sampo on idea hyvistä, mistä syystä se on ollut niin monen hyväksi mainos- tetun tuotteen ja laitoksen nimi – ja on vieläkin. Sampo on onnen symboli, maassa, vedessä ja taivaalla. Se on arvoitus, jolle ilmaantuu yhä uusia ratkaisijoita, niin tutkijoita, taitei- lijoi- ta kuin mytologian harrastajia. Ensin mainitut pyrkivät selvittämään, mitä sammosta on laulettu ja sanottu ja miten sitä on tulkittu. Seuraavat tekevät sen näkyväksi taiteen kei- noin ja kolmannet etsivät sammon historiallisia juuria ”ei savua ilman tulta” -periaatteella. ITE taiteilijat paikantuvat useimmiten kahteen jälkimmäiseen kategoriaan.

Sampo on sanotun lisäksi tyypillinen myyttisen ajat-

telun ilmentymä. Sellaisissa tapaavat kietoutua toisiin- sa konkreettisuus ja käsitteellisyys; niissä aineellinen ja utooppinen ovat samanaikaisesti läsnä. Samporunoissa esitetään toiveet toteutuviksi ja tuhoutuviksi. Niissä ve- dotaan uskoon ja tietoon, pohditaan oikeiden ja väärin tekojen tuloksia, ilmaistaan utooppisia merkityksiä sym- bolisesti. Sampo askarruttaa meitä kuin ikuinen paluu ainakin, ja sitä toistetaan edelleen eri yhteyksissä, kun halutaan kuvailla jonkin ilmiön tuotteliaisuutta.

SAMPO, ITE JA OIVALTAMISEN ILO

Sampokuvitelmaa ei ole keksinyt kukaan yksittäinen hen- kilö, runoilija tai runonlaulaja. Se on osa myyttistä maail- makuvaa ja historiaa, jossa asiat kuvitellaan syntyneiksi, vaikuttaneiksi ja hävinneiksi, niin kuin meidänkin aika- namme tapahtuu. Sampokuvitelma on kansanluovuuden kollektiivista tuotantoa, ja sellaisena se sotii sitä taidema- ilman yksilöllisyysperiaatetta vastaan, että kaikki taide on yksilöllisesti luotua ja ettei kollektiivisesti luotua taidetta ole olemassakaan. Tässä tulee ITE ymmärryksen avuksi. Sen kaikki teokset ovat yksilöllisesti luotuja, mutta niillä on kytkentänsä kansantaiteen luovuuden traditioon. Il- man kansanomaisen kuvauskyvyn ja perinteen kontekstia meillä ei olisi ITEä. Toisin sanoen sen, minkä menneisyys peittää näkyvistä, sen meille näyttää nykypäivä.

Vanhimpien myyttisten esitysten ja niiden uusimpien versioiden kuviteltu todellisuus perustuu käsitteellisiin kykyihin, jotka menneisyyden ihmisillä ovat olleet saman- kaltaisia kuin meillä. Niinpä menneisyyteen voidaan palata elämyksellisesti ja vertauskuvallisesti, sitä voidaan kosket- ta- ja tulkita alati uusin tavoin. Antropologiasta tutun tul- kinnan mukaan ei-kirjallisessa kulttuurissa eläneet ihmiset ovat kiinnittäneet käsitteellisen ajattelun konkreettiseen, aistein havaittavaan ympäristöön. Thomas Hylland Erikse- nin mukaan ”uuden ja omaperäisen luominen on tällaisissa yhteiskunnissa mahdollista silloin, kun tuttuihin asioihin viittaavia käsitteitä asetetaan uudensuolaan asiayhteyksiin”. Tällaista menettelyä puolestaan Claude Lévi-Strauss, viime vuosisadan ehkä kuuluisin antropologi, on luonnehtinut käsitteellä *bricolage*. Siinä käsillä olevien asioiden ja esi- neiden samankaltaisuudet muodostavat toimijan mielessä ja käytännössä jatkuvasti uusia yhdistelmiä ja merkityksiä.

Ilmarinen ei häkeltynyt sammon aineiden mitättö- myyttä, vaan ryhtyi toimeen ja teki sen, mikä oli tehtä- väksi annettu. Nykypäivän ITE-taiteilijat ovat puolestaan osoittaneet ehtymätöntä bricolage-taitoa yhdistellessään teoksissaan toistensa piiriin kuulumattomia asioita ja aineksia. Edwin Hevonkoski laitteli suurikokoiselle pre- sidentinpäälle punaiset hiukset käytöstä poistetuista autonpesuharjoista. Alpo Koivumäki näkee teostensa mahdollisia aineksia miltei missä tahansa pois heitetyssä tavarassa. ITE-bricolagesta välittyy usein oivaltamisen ilo, keksimisen oikotie mielihyvän lähteelle – ja silloin katsojillakin on hauskaa.

Bricolagen ja komiikan perustekniikkaa onkin juuri asioiden yhdistely. Huvittava ristiriita syntyy, kun jokin il- maisu eksyy tai siirretään merkitysjärjestelmästä toiseen. Koomisen vaikutelman tekijöitä voidaan löytää niin erilai- sista kulttuurituotteista (kuvista, teksteistä, esityksistä) kuin inhimillisen käytöksen jokapäiväisyyksistäkin. Huumorin ja komiikan keinoin ITE-ihmiset rakentelevat arkimaailmansa rinnalle ”toisia todellisuuksia”. Teeseistä toistetuin on, että humoristisessa tarkastelussa maailma näyttäytyy sellaisena kuin se on ja sellaisena kuin sen pitäisi olla.

ITE on perinteisiin monin tavoin kytkeytyneenä nyky- kansantaiteena näyttänyt, miten paikallisuuden lupaukset ja elinmahdollisuudet toteutuvat parhaalla mahdollisella tavalla sellaisessa toiminnassa, joka on itse osa tuota paik- kaa ja tuottaa sillä tavoin itse eletyn kulttuurin erityisiä tulkintoja. Hyvin kerrottu, maalattu, veistetty, virkattu, neulottu, laulettu elämä on osa sellaista pysyvää nykyisyyt- tä, joka on vaikuttanut meitä edeltäneiden sukupolvien jo toteutuneeseen tulevaisuuteen ja vaikuttaa seuraavia sukupolvia odottavaan tulevaisuuteen.

Kalevalaa on visualisoitu, versioitu, sävelletty, näytelty ja tanssittu 175 vuoden ajan eri puolilla maailmaa. Kiistä- mättä eepoksen kirjallisia ansioita, se on saanut käsitykse- ni mukaan vastakaikua kulttuurista toiseen nimenomaan myyttisen universaliansa vuoksi. *Kalevalaan* paneutuneiden taiteilijoiden tulkintoja eivät niinkään ole yhdistäneet teoksen yksittäiset kohtaukset kuin eepoksen mytologia, jolla on vastaavuuksia kaikissa maailman syntyä, järjes- tymistä ja muuttumista koskevissa myyttisissä esityksissä. ITE – kalevalainen mielenmaisema -näyttelyn teokset ja kokonaisuus osallistuvat omalla tavallaan keskusteluun siitä, miten myyttien kaikkiallisuus tulee näkyviin yksi- löllisinä tulkintoina suomalaisessa nykykansantaiteessa.

ITE – KALEVALAINEN MIELENMAISEMA

KALEVALA
175 VUOTTA
ÄR

Gallen-Kallelan Museo pitää yllä taiteilija Akseli Gallen-Kallelan (1865–1931) taiteellista perintöä. Gallen-Kallela oli koko elämänsä ajan kiinnostunut sekä kansan kulttuurista että suomalaisten kansalliseepoksesta *Kalevalasta*. Siksi on luontevaa, että nykykansantaiteen *Kalevala*-tulkinnat saavat näyttämökseen juuri Gallen-Kallelan Museon.

Taiteilija Akseli Gallen-Kallela tunnetaan suomalaisuuden rakentajana ja kansallisen kuvakielen kehittäjänä. Suomalaisen kuvaston aineksia haettiin hänen elinaikanaan kansan omasta kulttuurista, käsitöistä, rakennuksista ja tarvekaluista. Gallen-Kallela keräili suomalaista esineistöä ja käytti sitä mallina taiteellisessa työssään. Nuorena taideopiskelijana Gallen-Kallela palasi kesälomillaan Pariisista Suomeen ja asettui asumaan rahvaan pariin, erämaatorppiin maalaamaan realismiin innoittamia kuvia ’tyypillisistä’ ihmisistä. Kiinnostus kansan kulttuuriin ja siihen liittyvä alkupe- räisyyden kaipuu säilyi läpi Gallen-Kallelan elämän.

Gallen-Kallelan kansaan kohdistamassa kiinnostuksessa yhdistyivät realistisen taiteen pyrkimykseen liittyvä yhteiskunnan rosojen

Gallen-Kallelan Museon näyttely esittelee nykykansantaiteilijoiden Kalevala-tulkintoja ja ITE-taiteen kalevalaista mielenmaisemaa. Kalevalan 175-vuotisjuhla-vuoden ohjelmistoon kuuluvan näyttelyn toteuttamisessa museon yhteistyökumpaneina ovat olleet Kalevalaseura ja Maaseudun Sivistysliitto.

ja kurjuudenkin peittelemätön esittäminen sekä toisaalta romanttiset haaveet suomalaisten menneistä suuruuden ajoista. Kuviteltiin joskus olleen aika, jolloin ’vieraat’ (lähinnä ruotsalaiset ja venäläiset) vaikutteet eivät vielä olleet sotkeutuneet ’puhtaaseen’ suomalaiseen ainekseen. Muinaisesta suomalaisuudesta uskottiin olevan hippuja jäljellä siellä, missä *Kalevalan* runotkin olivat pisimpään säilyneet. Näin katseet kääntyivät Karjalaan, vaikka vähemmälle huomiolle jäi koristekuvioiden ja toteutustekniikoiden tyylliset yhtymäkohdat pohjoisvenäläisen kuvakielen kanssa.

Kalevala oli Akseli Gallen-Kallelan elämänmittainen intohimo. Hänen taiteellisen tuotantonsa tunnetuin osa lieenee juuri kansallisrunoelmaan liittyvää kuvastoa. Hän myös keräsi varoja, jotta *Kalevalasta* saataisiin julkaistua uusi, suulliselle perinteelle uskollisempi laitos. Lönnrothan oli muokannut *Kalevalansa* kieltä länsisuomalaisemmaksi ja toimittanut runoja koostaakseen eheän kansallisrunoelman. Öljymaalauksensa lisäksi Gallen-Kallela kuvitti *Koru-Kalevalan* ja laati loisteliaita luonnoksia pyhän kansallisen kirjokirjan, *Suur-Kalevalan* kuvitukseksi.

Gallen-Kallelan aikana käytiin kiivasta keskustelua siitä, miten *Kalevalaa* pitäisi kuvissa esittää. Gallen-Kallelan oma tapa kuvata ru-

nojen tapahtumia muuttui realistiseen vaikutelmaan pyrkivästä esittämisestä mytologiseen mielenmaisemaan sijoittuviksi näkymiksi. Aino sai karjalaistyylinen puoleikkauksin koristetut kehykset, mutta sampo puolustetaan japanismia ja Egyptin mytologiaa hohkaavalla mielikuituksen merellä.

Akseli Gallen-Kallelan Museosäätiön tarkoitus on Gallen-Kallelan taiteen vaaliminen ja yleisön mielenkiinnon vireilläpitäminen sitä kohtaan. Gallen-Kallelan Museo toimii taiteilijan itselleen rakentamassa ateljeelinnassa. Museo järjestää vaihtuvia näyttelyitä, jotka valottavat taiteilijan tuotantoa sekä nykypäivän että taiteilijan aikalaisten kautta. Tällä kerralla taiteilija-ateljeen vieraina on nykyaikaistettuja versioita talon isännän kiinnostuksen kohteista.

Minna Turtiainen, vs. näyttelypäälikkö

Kalevalaseuran tehtävänä on tukea, edistää ja tehdä tunnetuksi *Kalevalaan* ja suomalaiseen kulttuuriperintöön liittyvää tutkimusta ja taidetta sekä niitä yhdistäviä toimintoja. Vuonna

1911 perustetun seuran keskeisiä toimintamuotoja ovat tiedotus-, tutkimus- ja julkaisutoiminta. Lisäksi seura tekee kansainvälistä yhteistyötä *Kalevalan* kääntäjien, kuvittajien ja tutkijoiden kanssa, myöntää tunnustuspalkintoja sekä järjestää tapahtumia ja projekteja, joissa *Kalevalaa* tarkastellaan vaihtuvista näkökulmista.

KALEVALA 175 VUOTTA

Kalevalaseura on toiminut keskeisenä organisaattorina aina myös *Kalevalan* juhluvuosina. Tänä vuonna kansalliseepoksemme ilmestymisestä on kulunut 175 vuotta, sillä *Kalevalan* ensimmäinen painos, ns. *Vanha Kalevala*, ilmestyi vuonna 1835. Elias Lönnrot (1802–1884) koosti runoelman niistä kansanrunoista, joita hän merkitsi muistiin runonlaulajilta runonkeruumatkoillaan vuosina 1828–1835 Suomessa ja Karjalassa. Lönnrot antoi runoelmalleen nimeksi *Kalewala taikka Wanhoja Karjalan Runoja Suomen kansan muinosista ajoista* ja päiväsi sen Kajaanissa 28. päivänä helmikuuta 1835. Uusien runokereumatkojensa jälkeen Lönnrot koosti ns. *Uuden Kalevalan* vuonna 1849.

Kumpakin *Kalevalan* painosta on juhlittu merkkipäivinä näyttävästi. Vuonna 2009 *Uuden Kalevalan* 160-vuotisjuhluvuotta vietettiin Suomessa monin hankkein ja tapahtumin. Parhaillaan vietettävä Kalevalan 175-vuotisjuhla-vuosi on myös varsin vilkas: eri puolilla Suomea ja myös muualla maailmassa järjestetään satoja juhlia, seminaareja, näyttelyitä, konserteja ja muita tapahtumia. Tapahtumien määrä ja sisältö osoittavat, että kansalliseepoksemme koetaan yhä edelleen inspiroivaksi ja erilaisia tulkintoja kestäväksi runoelmaksi.

Kalevalan 175-vuotisjuhluvuoden teema on Mieleni Kalevala. Sen tavoitteena on korostaa *Kalevalan* tulkinnallisuutta runoelmana, innostaa suomalaisia lukemaan sitä ja esittämään siitä omia tulkintoja esimerkiksi kirjoittamalla, laulamalla, soittamalla, tanssimalla,

maalaamalla tai vaikkapa veistämällä. Näyttely ITE – kalevalainen mielenmaisema on loistava esimerkki siitä, kuinka monenlaisia visuaalisia tulkintoja kalevalainen runous voi synnyttää.

Ulla Piela, toiminnanjohtaja

Maaseudun Sivistysliitto on kymmenkunta vuotta kerännyt talteen aikamme kansankulttuuria. Nykykansantaide, ITE-taiteen nimellä tutuksi tullut, oli vielä vuonna 1998 koliseva käsite, joka kummastutti kartoittajia itseäänkin. Mistä tuli oleman kyse, valkeni vuosien myötä. Kylistä, laitakaupungeilta ja metsien kätköistä löytyi – ja yhä löytyy – taiturimaisia kuvantekijöitä ja omaperäisiä elinpiirinsä muovaajia.

Sivistysliitto on tehnyt kartoitustyötä alue kerrallaan. Tutkituiksi ovat tulleet Varsinais-Suomi, Kainuu, Pohjanmaa, Keski-Suomi ja Pohjois-Karjala. Aluillaan on laaja Lappi. Työhön on osallistunut useita kerääjiä. ”Pää-Lönnrotina” on kulkenut Erkki Pirtola, jonka videonauhalle on tallentunut satoja tunteja nykykansankulttuuria.

Löydettyä taidemuotoa on esitelty näyttelyissä ja kirjoissa. Meilahden museon ITE-näyttely kesällä 2001 veti kävijävirrat ja kohahdutti viestimissä. Kesän 2005 näyttely Kiasmassa ja Töölönlahdella innosti liikkeelle ennätysmäiset yleisöjoukot. ITE-taide on kiinnostanut yli rajojen, ja sitä on viety mm. Lontooseen, Budapestiin, Pariisiin ja Moskovaan. Ensimmäinen nykykansantaiteen tohtorinväitös syntyi, kun Minna Haveri väitteli aiheesta keväällä 2010.

Nyt haasteet ITE-taiteen kentällä suuntautuvat perusrakenteiden uudistamiseen. ITE-museo on siirtynyt osaksi Kokkolan kaupungin museo-tointa ja saanut turvallisen kotipesän; museolle haetaan parhaillaan valtakunnallisen erikoismuseon asemaa. Maaseudun Sivistysliiton ja kunnallisen museon yhteistyömalli on ainut-

laatuinen. Siinä yhdistyvät vapaan sivistystyön liikkuvuus, nopea reagoitukyky ja hanketoiminta kaupungin tarjoamaan museoammattilliseen rakenteeseen ja asiantuntijuuteen. Tavoitteena on, että ITE-taide saa pitkäjänteisesti toimivan ja innovatiivisen tukirakenteen tullakseen dokumentoiduksi ja esitellyksi suomalaisena nykykansan-taiteena.

Sillanpääasemia vahvistetaan myös Euroopassa. Valmistella on Pariisiin kevääksi 2011 Puumorsian ja metsän häät -näyttely, jonka ytimenä ovat kuvanveistäjä Tapani Kokon ja kahden ITE-taiteen grand old manin Väinö Ojan ja Viljo Luokkasen puuveistokset. Ensi kertaa ammattitaiteilija ja itseoppineet tekijät lähtevät yhteiselle Euroopan kiertueelle.

Kiehtova tienraivaajan tehtävä on edessä, kun MSL ja ITE-museo ryhtyvät hakemaan yhteyksiä itäisen Euroopan outsider-taiteeseen. Länsi-Euroopassa taiteen marginaaleissa toimii museoita, gallerioita, kokoelmia, taidestudioita ja messuja, joilla on pitkä traditio ja syvä itsekunnioitus. EU on nyt myöntänyt rahoituksen outsider-taiteen eurooppalaisen verkoston kehittämiseen. Maaseudun Sivistysliiton vastuulla on koota tietoa itäisen Euroopan vielä tuntemattomista toimijoista sekä järjestää aiheesta kansainvälinen symposium Helsingissä kesällä 2011. Kotimaassa vuosikymmen sitten tuntemattomaan haasteeseen heittäytyneet kerääjät ja kartoittajat pääsevät nyt laajentamaan kenttöidensä aluetta maailmalle.

Raija Kallioinen, kulttuurituottaja

LISÄTIETOJA

Gallen-Kallelan Museo: www.gallen-kallela.fi
Kalevalaseura: www.kalevalaseura.fi
Juhlavuodesta ja juhluvuoden tapahtumista: www.kalevala175.net
Maaseudun Sivistysliitto: www.msl.fi

MAAHENGEN NÄYTTELYTARJOUS

TUULA KARJALAINEN

KANTAKUVAT – YHTEINEN MUISTIMME

Tutuimmat ja rakkaimmat taideteokset rakentavat mielenmaisemaamme. Ne ovat kantakuvia. Filosofian tohtori Tuula Karjalainen esittelee suomalaisen taiteen ikikuvastoa, teoksia, jotka jokainen tuntee. Ne välittävät arvoja, tarinoita ja ajatuksia. Ne vaikuttavat ympäristöömme ja saavat alati uusia tulkintoja mainonnassa, nykyaiteessa ja kansantaiteessa.

TARJOUS **25 €** (ovh 45 €)

VELI GRANÖ

VEIJO RÖNKKÖSEN TODELLINEN ELÄMÄ

Edesmenneen taiteilija Veijo Rönkkösen kotipihaa asuttavat sadat betoniset kuvapatsaat. Parikkalan Koitsanlahdessa kuutostien varressa sijaitseva veistospuisto on Euroopan merkellisimpiä taidekonaisuuksia. Kymmenettuhannet vierailijat käyvät puistossa vuosittain ihailemassa itseoppineen tekijän elämäntyötä. Valokuvaaja Veli Granö avaa kirjassaan tietä veistosten varjeltuihin salaisuuksiin ja tekijän maailmankuvaan. Kirjan kielinä ovat suomi ja englanti.

TARJOUS **25 €** (ovh 35 €)

NETTITILAAJAN ETU

Satu Itkonen: Kaikki piikkini jotka sait

Kun tilaat verkkokaupasta molemmat kirjat, saat ITE-taiteilija Tyyne Eskosta kertovan kirjan.

MAAHENKI

TILAUKSEN KUSTANTAJAN VERKKOKAUPASTA
WWW.MAAHENKI.FI. MAINITSE TUNNUS ”ITE KALEVALA”.

JULKAISUJA ITE-TAITEESTA

MINNA HAVERI

NYKYKANSANTAIDE

Ensimmäinen kokonaiskuvaus ja analyysi suomalaisesta nykykansantaiteesta ja ITE-ilmiöstä. Tutkimuksen kysymyksiä ja päätelmiä havainnollistavat 25 merkittävän nykykansantaiteilijan esittelyt runsaan kuva-aineiston kera.

HINTA 40 €.

ITE-TAITEEN VUOSIKIRJAT

Avartavia tutkimusmatkoja ITE-taiteen tekijöihin ja ilmiöihin pitkin ja poikin Suomea. ITE Keskellä (2010) • ITE Korvessa (2007) • ITE Lakeuksilla (2006) • ITE Hengessä (2006) • ITE Käsillä (2003).

HINTA 30 € / KIRJA.

TILAUKSET MAASEUDUN SIVISTYSLIITOSTA. PUH. (09) 751 2020, FAKSI (09)
7512 0211, MAASEUDUNSIVISTYSLIITTO@MSL.FI